

BEGEER HET BEHOUD

INSPIRATIES VOOR EEN REGIONALE ERFGOEDWERKING

INLEIDING

Al enkele jaren groeit in de schoot van Overleg Cultuur Regio Kortrijk een sterke projectwerking rond erfgoed. Van informeel, vrijwillig en kleinschalig groeide deze werking in de laatste jaren door tot een jongvolwassen werking. Hoe zetten we de stap naar een voldragen, volwassen erfgoedwerking? Er zijn veel vragen en wellicht evenveel misverstanden. Samen met alle geïnteresseerde beleidsmakers gingen we daarom op zoek naar inspirerende voorbeelden.

Overleg Cultuur Regio Kortrijk wil de dialoog aangaan en nodigde enkele sprekers uit die ons kunnen schetsen wat een structureel erfgoedbeleid inhoudt. Met volgend verslag van dit namiddagdebat op 30 maart 2012 bezorgen we aanwezigen, verontschuldigen en geïnteresseerden een korte bijlijver van de presentaties en het daarop volgend debat.

KORT VERSLAG VAN DE PRESENTATIES

Hier worden ter aanvulling op de presentaties (zie vanaf pagina 4), enkel interessante opmerkingen meegegeven.

Gregory Vercauteren – Nieuwe decreten, nieuwe mogelijkheden?

- Intergemeentelijke samenwerkingsverbanden vallen niet onder het decreet van de planlastvermindering en de BBC-cyclus. Wel zorgt het decreet op de planlast voor een hertekening van het cultureel-erfgoed decreet.
- Alhoewel onroerend en cultureel erfgoed elk hun afzonderlijke sector, subsidielijnen en decreten kennen, bieden beide decreten toch enkele interessante mogelijkheden tot kruisbestuiving en een opportuniteit tot het samenbrengen van deze twee domeinen. In beide gevallen biedt een Intergemeentelijke samenwerking hierin de meeste mogelijkheden.

Kris Declercq – Van TERF over BROERE over IOED naar ...?

- Voor de oprichting van de regionale erfgoedcel was erfgoed in de Roeselaarse regio grotendeels onbekend en sterk versnipperd. In het begin bestond ook wel wat wantrouwen bij de kleine gemeentes. Door de uitbouw van een duidelijke visie en het onmiddellijk mee in bad trekken van verenigingen, politici en lokale erfgoedexperts werd de betrokkenheid verbreed. Er werd op intensieve basis samengezeten in de opstartfase.
- Het nauw betrekken van andere beleidsdomeinen (economie, toerisme, ruimtelijk ordening) en de integratie in een bredere visie verhoogt de weerbaarheid en draagkracht van de erfgoedwerking.
- TERF begon in 2006 met twee mensen, op vandaag zijn er negen VTE. Een verdere groei was er met de werking rond bibliotheken, de IOED (Intergemeentelijke Onroerende Erfgoeddienst) en men ziet ook uitdagingen om in de toekomst rond archief en documentenbeheer nauwer samen te werken.
- In de financiering worden projectsubsidies als meerwaarde voor de hele regio gezien, de uitstraling van een project als *'in het wiel van Odier'* gaat breder. In de keuze van thema's en projecten staat de inhoud ook centraal, eerder dan de individuele financiële inbreng van elke partnergemeente.

Steven Reynaert - Wat betekent het cultureel-erfgoedconvenant CO7 voor een stad als Mesen?

- CO7 is een koepelvereniging met drie pijlers: archeologie, erfgoedcel en cultuur.
- De erfgoedwerking in de regio is gegroeid, mede door de actieve rol van vrijwilligers sinds 2005 in 'Heuveland verbeeldt' (vandaag: 'Westhoek verbeeldt'). Dit project vormde de aanleiding om de werking van de Erfgoedcel van de Stad Leper open te trekken naar de regio.
- Het evenwicht tussen de zeven gemeentes wordt bewaakt door afspraken en door vertegenwoordiging. Met gemeentelijke voorbeeldprojecten wordt lokaal aandacht besteed aan topics met een regionale uitstraling (belangrijke voorwaarde). Telkens wordt ook gezamenlijk gecommuniceerd. Een project is er dus niet enkel voor die ene gemeente. Een voorbeeld uit Mesen was het project *'Red het museum'*.

Ode De Zutter – 7 jaar ervaring. Erfgoedwerking in het Waasland

- De erfgoedcel beschikt over een gedegen interne structuur en werkt ook zeer actief met de gehanteerde beleidsmiddelen. Op die manier kunnen zo ook zeer nauwgezet rapporteren over hun werking. Binnen het

werkveld van de intercommunale, waar sociaaleconomische thema's domineren, is de erfgoedwerking wel het kleine broertje.

- Elk opgezet traject resulteert ook in concrete lange termijneffecten.
- Bij het Waas erfgoed-loket kan iedereen terecht met concrete vragen en noden. Naargelang wordt er vorming of begeleiding voorzien. Vragen worden ook genoteerd en in een rubriek op de website opgenomen. Op die manier wordt de kennis ook behouden en doorgegeven.
- Het Waasland beschikt over een actieve archeologische dienst, die afzonderlijk opereert maar wel ontstaan is in de schoot van *Interwaas*.

VERSLAG VAN HET DEBAT

Moderator: Bart Noels

Hebben jullie zicht op jullie publiek? De bezoeker van erfgoedinitiatieven wordt vaak vereenzelvd met oude, grijze mannen.

- **Kris:** Ja en neen. Een enquête die we in het TERF-blad als steekproef organiseerden, toonde aan dat de leeftijdsgroepen mooi verdeeld waren. Vooral de leeftijdsgroep 25-40 scoorde sterk en vervolgens zijn er inderdaad de gepensioneerden die hoog schoren.
- **Ode:** De erfgoedcel richt zich minder op publieksprojecten, biedt eerder ondersteuning naar verenigingen. Een duidelijk zicht op het publiek is er dus niet.
- **Steven:** In de regio van CO7 is de website, de beeldbank een groot succes. 70 tot 80 vrijwilligers komen hiervoor wekelijks samen. Deze actief betrokken vrijwilligers zijn inderdaad vooral senioren. Publieksmomenten zoals Erfgoeddag zijn momenten waarop een breder publiek wordt bereikt.
- **Gregory:** Faro deed in 2010 een grootschalig [onderzoek](#) naar de attitude van Vlaming waaruit bleek dat de gemiddelde erfgoedparticipant hoger opgeleid, grijzend en mannelijk is. Het onderzoek wees ook aan dat 50% van de bevolking wel geïnteresseerd is in erfgoed, wat nog niet betekent dat ze ook participeren. Maar het draagvlak voor erfgoed en erfgoedinstellingen is duidelijk aanwezig.

De erfgoedsector kreeg door het decreet een ongelofelijke boost. Is er een erfgoedsector mogelijk zonder Vlaamse subsidiëring. Is de lokale overheid daartoe bereid?

- **Kris:** Eten doet natuurlijke goesting krijgen. Maar structurele ondersteuning door Vlaanderen blijft nodig. Maar anderzijds is het ook niet verkeerd dat de minister concrete doelstellingen verbindt aan het budget dat wordt toegekend. Dit idee stootte in de erfgoedcel op verzet, maar ikzelf ben het idee niet ongenegen en het biedt nog altijd mogelijkheden tot concrete samenwerking (v. digitalisering) alsook de kan som eigen projecten uit te voeren.
- Evenzeer is het belangrijk te vermijden dat er dubbel werk gebeurt. Op vandaag beschikken we over een lokaal budget en een regionaal budget voor erfgoed, maar soms stel ik me zelf de vraag of een lokale erfgoeddienst nog nodig is wanneer er ook een regionale dienst actief is.

Voor een intergemeentelijke samenwerking zijn verschillende juridische vormen mogelijk. Als één van de enigen ressorteert de erfgoedcel Waasland onder Interwaas. Hoe ziet Ode de inhoudelijke winst door de samenwerking met de intercommunale? Hoe zijn er andere inhoudelijke winsten te maken.

- **Ode:** De focus van *Interwaas* ligt vooral investeringen op bedrijventerreinen... In het verleden waren er ook enkele negatieve ervaringen met de archeologische dienst. Maar inderdaad, momenteel is de erfgoedcel een integraal deel van *Interwaas*. Toch is het duidelijk dat als de financiering van Vlaanderen stopt, *Interwaas* de erfgoedcel niet in haar takenpakket kan opnemen. De erfgoedcel betaalt immers ook aan intercommunale voor geleverde diensten. Wel is samenwerking met de ruimtelijke planners... en op de lange termijn groeit de samenwerking.
- **Steven:** Er is vooral samenwerking mogelijk tussen erfgoedcel en cultuur. Dat is logisch. De nood aan een bredere erfgoedwerking in onze regio is ook duidelijk gegroeid uit de aanwezigheid van een stedelijke erfgoedcel in Leper. Deze was op zoek naar samenwerking, en zo is de erfgoedinteresse in de regio ook duidelijk gegroeid. Op vandaag investeren we € 1,4 per inwoner in CO7.

Kris, hoe kan je kleinere gemeenten in je regio betrekken bij de werking rond een WieMu of borstelmuseum?

- **Kris:** We betrekken ze bijvoorbeeld met educatieve pakketten. Het kader wordt dan telkens ook breder getrokken. Als men creatief is, is er altijd wel een lokaal aanknopingspunt.

Vanuit een erfgoedconvenant worden soms ook subsidies opgezet. Bestaat het gevaar met lokale subsidiëring niet kleine initiatieven sterk afhankelijk worden van deze subsidiestroom?

- **Ode:** De eerlijkheid gebied te zeggen dat de projectsubsiëring is ontstaan bij een overschot aan middelen. Intussen blijkt het een zeer efficiënt middel, de aandacht tussen de gemeentes ook goed verdeeld kan worden (bv. naar de vele erfgoedverenigingen in grote gemeentes). De criteria zijn wel streng, en we kiezen doelbewust voor projecten waarvoor andere domeinen geen subsidies bieden. Het reglement biedt ook de mogelijkheid impulsen te geven die aansluiten bij de projecten en doelstellingen van het convenant (bv. digitalisering).
- **Gregory:** Een erfgoedcel is niet verplicht een subsidiereglement uit te werken. Maar naast bv. de vorming die ze bieden, verlenen subsidies ook wel legitimiteit aan een convenant. Het creëert met andere woorden lokaal wel een draagvlak.

Hoe verloopt de verhouding tussen een regionale erfgoedcel en de lokale erfgoed- of cultuurdiensten. Vaak is er een bezorgdheid dat dit extra werk zal betekenen voor het lokale niveau?

- **Steven:** In onze regio beschikt enkel Leper over een erfgoedwerking, de andere gemeentes beschikken enkel over cubeco's. Dit vormt niet echt een probleem in ons geval. Als cubeco neem ik ook deel aan de stuurgroep van de erfgoedcel en zo ben ik nauw betrokken bij de werking.
- **Ode:** Er is één gemeente met een erfgoedwerker. Hier lijkt het belangrijk om te kijken wat er op gemeentelijk vlak gebeurt: heemkringen, scholen, fanfares zijn ook vaak bezig is met erfgoed.
- **Gregory:** De ervaring van Waasland en Meetjesland toont aan dat er een heel mooie dynamiek ontstaat. In grote steden is er inderdaad veelal reeds een erfgoedbeleid in tegenstelling tot kleinere gemeenten. Daar kan de regionale erfgoedcel nog meer het verschil maken.

Hoe maak je praktisch de overstap? Hoe gaan steden Aalst en Hasselt, die voor dezelfde stap staan als Kortrijk, om met de piste naar het regionaal convenant? Hoe gebeurt de personeelswissel of -overgang?

- Vaak wordt een nieuwe procedure uitgeschreven.

In hoeverre lukt het om erfgoed in te schakelen om het imago van een bepaalde regio te versterken?

- **Kris:** citymarketing heeft natuurlijk zijn beperkingen, je kunt niet alle monumenten in de stad bewaren en het succes hangt ook samen met de werkracht van wat je kan aanbieden. Maar ik wil 3 concrete voorbeelden geven hoe we voor de stad Roeselare het imago via erfgoed versterken. Allereerst is er wielersport als vorm van citymarketing. Als tweede: Rond het Sterrenbos was er samenwerking met Kortrijk rond de 'Vrouwen van Vlaanderen'. Dat gaat nu verder met de eurometropool waar er een werking is rond toerisme en cultuur. Ook daar speelt erfgoed een rol. Tot slot is er Brouwerij Rodenbach: hier zetten we een project op samen met het Huis van de Voeding.

Is er ook een overkoepelend beleid? Of 1 visie voor cultuur, erfgoed, samen?

- **Steven:** Binnen C07 hanteren we één raad van bestuur voor alle drie de domeinen.
- **Ode:** Het strategisch plan voor Interwaas is heel beperkt wat erfgoed betreft. Er was ooit een poging om een gemeenschappelijke visie rond cultuur te maken, maar dit is mislukt. In het Meetjesland blijkt dit wel te werken.
- **Kris:** We hebben wel een dergelijk plan voor onroerend erfgoed. Met de planlastvermindering kan het ook een aansporing zijn om minder afzonderlijke beleidsplannen te schrijven. De erfgoedcel moet natuurlijk met 7 gemeentes een beleidsvisie opstellen.

Als uitsmijter, waarom zouden we op het vlak van erfgoed naar uw streek moeten komen?

- **Kris:** In de zomer zijn er de evenementen rond **in het wiel van Odie!**
- **Ode:** Dit jaar is er een groot vieringsjaar met allerlei projecten rond **Mercator**. Zie mercator2012.be
- **Steven:** Deze zomer is er de rondreizende tentoonstelling **Suskewiet**
- **Gregory** kiest niet voor een specifieke regio maar wil ons warm maken voor het immaterieel cultureel erfgoed: Vlaanderen behoort tot wereldtop wat immaterieel erfgoed betreft. Dit heeft heel veel potentieel om mensen aan te trekken.

CONTACTGEGEVENS

Gregory Vercauteren

Stafmedewerker - FARO

Gregory.Vercauteren@faronet.be

Kris Declercq

Schepen voor Cultuur – Stad Roeselare

0495 54 74 09, KDeclercq@roeselare.be

Steven Reynaert

Cultuurbeleidscoördinator – Stad Mesen

057 22 17 14, info@mesen.be

Ode De Zutter

Coördinator Erfgoedcel – Interwaas

03 780 52 11, ode.dezutter@interwaas.be

Bart Noels

Leiedal

056 24 16 16, bart.noels@leiedal.be

Overleg Cultuur /UiT in Regio Kortrijk

'Begeer het behoud' is een organisatie van Overleg Cultuur / UiT in Regio Kortrijk, de projectvereniging waarin dertien gemeentes rond cultuur samenwerken in onze regio.

Overleg Cultuur / UiT in Regio Kortrijk,

Grote Markt 54, 8500 Kortrijk, 056 27 74 30,

secretariaat@utinregiokortrijk.be, www.utinregiokortrijk.be